

Specifičnosti stila sportskih komentatora na primjeru komentiranja nogometnih utakmica

Magdalena Bilkić Barić*
Suzana Peran**

SAŽETAK

Definirajući specifičnosti sportskog novinarstva i polazeći od popularnosti izravnih televizijskih prijenosa sportskih događaja te znajući da sportsko izvještavanje, osim informativne, ima i interpretativnu te zabavnu funkciju, cilj je rada istražiti specifičnosti stila sportskih komentatora te ispitati kojim se izražajnim sredstvima koriste komentatori pri izvještavanju, odnosno komentiranju sportskih događaja u televizijskim prijenosima. Pri tome treba istaknuti da su izravni televizijski prijenosi bitna sastavnica televizijskog programa i gledateljima daju dojam autentičnosti i sudjelovanja. Koristeći metodu analize sadržaja, u radu se analiziraju dvije utakmice Svjetskoga nogometnog prvenstva u Katru i jedna utakmica hrvatskoga klupskog prvenstva. Posebna se pozornost u analizi stila sportskih komentatora posvećuje korištenju „mi/oni” formulacije u komentiranju, načinima imenovanja igrača, korištenju uzvika i tišine te uporabi stereotipa i anglizama. Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da komentatori aktere nogometne utakmice najčešće oslovljavaju

*Magdalena Bilkić Barić, mag. comm., Hrvatsko katoličko sveučilište, Sveučilišni odjel za komunikologiju, Ilica 244, Zagreb, mbilki@unicath.hr / MA, Catholic University of Croatia, University Department of Communication sciences, Ilica 244, Zagreb, mbilki@unicath.hr

**Suzana Peran, docentica na Hrvatskom katoličkom sveučilištu, Sveučilišni odjel za komunikologiju, Ilica 244, Zagreb, suzana.peran@unicath.hr, orcid.org/0000-0001-6208-8077 / PhD, Asst. Prof., Catholic University of Croatia, University Department of Communication sciences, Ilica 244, Zagreb, suzana.peran@unicath.hr, orcid.org/0000-0001-6208-8077

prezimenom, da se koriste „mi/oni” formulacijom kada govore o Hrvatskoj nogometnoj reprezentaciji, kao i da se često koriste tišinom i informacijama koje nisu vezane za trenutačnu igru kako bi pojačali dramatičnost i zanimljivost nogometne utakmice.

Ključne riječi: izravni televizijski prijenos, mediji, sport, sportski komentator, sportsko novinarstvo.

Uvod

Sport je dio ljudskih života, nastao je iz igre (Lalić, 2018), a Olimpijske igre još su u antičkoj Grčkoj utrle put sportskim natjecanjima i popularnosti sporta (Bjelajac, 2006). Popularnosti sporta doprinijeli su i mediji, posebno televizija. Velika sportska natjecanja, zahvaljujući najprije radiju i televiziji, a danas i internetu, mogu se izravno pratiti u bilo kojem dijelu svijeta, a sportski događaji povezuju publiku bez obzira na spol, rasu ili nacionalnost (Deninger, 2022). Upravo zbog velikog zanimanja medijske publike za sport, razvila su se unutar novinarskih uredništva i posebna sportska uredništva i specijalizirani sportski novinari (Bird, 2003; Malović, 2005; Lalović, 2018).

U ovom ćemo radu pozornost posvetiti komentiranju sportskih događaja, konkretno nogometnih utakmica, na televiziji. Govoreći o televiziji, kao audiovizualnom masovnom mediju raznolikog sadržaja (Zgrabljic Rotar, 2023), možemo istaknuti da su bitna sastavnica televizijskog programa izravni prijenosi. Ti prijenosi gledateljima daju dojam autentičnosti i stavljaju ih u središte zbivanja kao da sjede na tribinama za vrijeme sportskog natjecanja (Letica, 2003). Televizija je, prema Matkoviću (2019), svojom tehnologijom, koja preskače vremenske i geografske daljine, povezala svijet u globalno selo. Izravni televizijski prijenosi prikazuju povijest koja je još u nastajanju (Letica, 2003) te su u povijesti televizije bili najgledaniji dio televizijskih programa. Razlog je tome što se većinom radi o prijenosu događaja od velike važnosti i zanimanja publike, a izravni prijenosi su gledateljima jamac vjerodostojnosti (Perišin, 2010). Među velikim televizijskim prijenosima sportskih događaja svakako treba istaknuti da su milijuni gledatelja 1953. pratili „meč stoljeća”, susret Engleska – Mađarska, kada je Engleska prvi put u povijesti poražena na domaćem terenu (Perišin, 2010). Svjetsko nogometno prvenstvo 1958. u Švedskoj bilo je prvo nogometno natjecanje koje se putem televizijskih prijenosa pratilo u više zemalja, a prvo veliko svjetsko događanje koje su izravno pratili televizijski

gledatelji diljem svijeta bile su Olimpijske igre u Rimu 1960. (Vasilj, 2014). Izravni su prijenosi i u Hrvatskoj povezani sa sportom, a povijesni događaj u tome kontekstu i prvi televizijski sportski prijenos bila je utakmica između Jugoslavije i Italije u Maksimiru 12. svibnja 1957. koju je komentirao sportski komentator Mladen Delić (Leksikon Hrvatske radiotelevizije).

Prijenos sportskih događaja nezamisliv je bez sportskih komentatora koji prenose ono što se događa na terenu; daju dodatne informacije o akterima, vide ono što gledatelj preko ekrana ne može vidjeti, pojašnjavaju situaciju, ali i pridonose uzbuđenosti događaja (Vasilj, 2014). Iako se govor najčešće povezuje s radijskim novinarstvom, i na televizijske sportske komentatore možemo primijeniti tvrdnju da govorom ne prenose samo informacije, nego nastoji privući i zadržati gledatelja te prenijeti dojam odnosno emociju (Zgrabljic Rotar, 2023). Komentiranje sportskih događaja zaseban je stil novinarskog izvještavanja koji se gradi iskustvom, a komentatori su slobodniji, često subjektivniji i češće se koriste emocijama nego ostali novinari (Scherman i Malledo, 2019). Premda su važan dio prijenosa sportskih događaja o sportskim komentatorima, posebno o stilu njihova izvještavanja, nedostaju znanstveni članci i istraživanja o hrvatskome medijskome prostoru, stoga ovaj rad želi dati prinos istraživanju posebnosti medijskog stila sportskih komentatora. Za potrebe rada, koristeći analizu sadržaja (Tkalac Verčić i dr., 2014: 92) s kvantitativno-kvalitativnim pristupom, analiziraju se stilovi komentiranja u trima nogometnim utakmicama s različitim akterima.

Specifičnosti sportskog novinarstva

Kada govorimo o popularnosti sporta, ono što sport razlikuje od nekih drugih društvenih aktivnosti su mjerljivost rezultata, natjecanje, povezivanje natjecatelja i gledatelja te specifično druženje (Bjelajac, 2006). Sport, kao dio društva, ima svoju društvenu strukturu. Ta struktura sastoji se od sportskih aktera, sportskih institucija, sportske privrede, sportske djelatnosti, sportskih odnosa i grupa, sportskih tvorevina te sportskih medija (Bjelajac, 2006). Lalić (2018) kao bitna obilježja sporta ističe igru, borbu i strukturiranost, a među sportskim akterima igrače, posrednike, sportske medije i publiku (na stadionu i putem medija). Nogomet, koji je i u središtu zanimanja ovog rada, obilježava i neizvjesnost u igri i interakcija navijača i publike na stadionu međusobno, ali i komercijalizacija i internacionalizacija (Lalić, 2018). Sportski su mediji važni „jer oni podižu sport na pijedestal svetosti, ali i stvaraju popularne sportaše pišući o njima, a ne o nekim drugima” (Bjelajac 2006: 54). Zahvaljujući sportskim medijima, posebno televizijskom praćenju sportskih natjecanja, mnogi su sportovi i sportaši postali globalno popularni, a sportski su programi

najgledanija kategorija televizijskih programa (Matković, 2019). Izvještavajući sa sportskih događaja, sportski novinari stvaraju i mitove o pojedinim sportašima ili klubovima, a u doba televizije i interneta dotiču se i tema kao što su kriminal, rasizam, rodna pitanja u sportu i slično (Bird, 2003). Sport je masovnoj publici privlačniji od nekih drugih društvenih događanja jer obiluje napetošću i pregledan je, odnosno kratko traje, razumljiv je svima jer se jasno vidi tko je pobjednik, a tko gubitnik, što je uspjeh, a što neuspjeh (Rodek, 2018). Mediji pridonose popularnosti sporta jer sport preko medija nadilazi granice (Rodek, 2018; Lalić, 2018), ali mediji, posebno televizija, utječu i na termine održavanja sportskih događaja (Vasilj, 2014). Stoga će se govoriti o „diktatu televizije” na sport, posebno nogomet, ali i sportu bez sporta, kada se u medijskim izvještajima više govori o novčanim iznosima transfera i privatnim životima igrača, nego o samoj igri (Lalić, 2018) te o povezanosti izravnih televizijskih prijenosa i visokih iznosa koji se dobivaju od oglašivača (Lalić, 2018; Matković, 2019). Poler Kovačić i Erjavec (2011) istaknut će da se izravno prenose oni sportski događaji koji su najpopularniji kod publike i imaju najviše oglašivača, pa mnogi manji sportovi ostaju zanemareni.

Razlozi su popularnosti sportskih televizijskih prijenosa emocionalni, kognitivni i društveni, odnosno radi se o zabavi, napetosti, učenju o samoj igri, ali i identifikaciji s pojedinom momčadi ili navijačima (Lee i dr., 2016). U ovom se kontekstu mogu spomenuti i izazovi koje televiziji kao tradicionalnom mediju, ali i televizijskim sportskim komentatorima, donose digitalna tehnologija i digitalno doba, i to posebno na području kreiranja medijskih sadržaja (multimedija, konvergencija) i publike koja je interaktivna i raspršena po brojnim televizijskim kanalima (Zgrabljic Rotar, 2020) i čije bi navike u gledanju izravnih televizijskih prijenosa sportskih događaja bilo korisno istražiti u nekom novom istraživanju. I u digitalno doba televizija i dalje ostaje važan medij, a njezina reprezentacija stvarnosti temelj društvene vidljivosti (Zgrabljic Rotar, 2023). Ovdje možemo podsjetiti da je Svjetsko nogometno prvenstvo u Katru 2022. pratilo, prema službenim podacima organizatora, putem izravnih televizijskih prijenosa 2,9 milijardi gledatelja, a njih još 2,7 milijardi putem različitih digitalnih *streaminga*. Najviše gledatelja, njih 570,8 milijuna, pratilo je u izravnom televizijskom prijenosu završnicu Svjetskoga nogometnog prvenstva između Francuske i Argentine (FIFA World Cup).

Sportsko novinarstvo posebna je vrsta novinarstva „koja sportske događaje i s njima povezane teme najavljuje, izravno prenosi, komentira ih te ih analizira nakon što završe, a neizostavni dio tog procesa su: sportski događaji i njihovi sudionici, predmet informacije, mediji i sportski novinari te recipijenti” (Vasilj, 2014: 23). To je novinarstvo najbolje definirano i jasno ograničeno te ima više specijaliziranih izdanja od ostalih područja novinarstva (Malović, 2005: 305). Stoga je veliko očekivanje

od sportskih novinara i komentatora jer izravno praćenje sportskih događaja i veliko zanimanje publike stavljaju pred sportske novinare posebne zahtjeve (Malović, 2005), a publika je i emocionalno vezana za klubove i sudionike natjecanja (Lalić, 2018). Sportsko novinarstvo privlačnim čini nepredvidiv ishod relativnoga kratkog sportskog događaja (Ličen i Doupona Topič, 2008; Lalić, 2018). Postoji i posebna veza između komunikatora i primatelja, jer se gledatelji oslanjaju na izvjestitelja, vjeruju njegovu znanju te prihvaćaju nedosljednosti sa standardima novinarskog izvještavanja (Ličen i Doupona Topič, 2008). U izvještavanju i komentiranju sportski novinari često odstupaju od tradicionalnih novinarskih vrsta i miješaju funkcije pa sportski prijenosi imaju ne samo informativnu, nego i interpretativnu i zabavnu funkciju (Poler Kovačić i Erjavec, 2011). Stoga u izvještavanju sportski televizijski komentatori trebaju biti u ravnoteži između uloge „objektivnog posrednika informacija” i „emocionalnog zabavljača” (Kunert i Kuni, 2023). Sportski su novinari, kako pokazuju istraživanja, često subjektivni i tako vrednuju i izvore informacija, a za razliku od drugih područja novinarstva koriste najmanje izvora u svojem izvještavanju (Scherman i Malledo, 2019).

Uloga i značajke sportskih komentatora

U kompetencije, znanja i vještine sportskog novinara (Ozmo, 2021) pripada i poznavanje potreba publike, kao i retorička kompetencija koja je posebno važna u programima uživo (Vasilj, 2014). Ovdje možemo istaknuti da novinari trebaju ovladati pisanim i usmenim izražavanjem, a kako bi mogli ostvariti komunikaciju i zadržati pozornost gledatelja, radijski i televizijski novinari moraju savladati i pravila dobrog govora (Zgrabljic, 2002). Sportski novinari trebaju poznavati i statistiku jer je brojeve potrebno smjestiti u kontekst i približiti publici. Osim toga, kao i u drugim granama novinarstva, važno je izgraditi i vlastiti stil, što je posebno potrebno kod komentatorskih žanrova (Vasilj, 2014). Dodatni pritisak sportskim komentatorima u prijenosima uživo stvara i brojna publika koja prati njihov rad (Beck i Bosshart, 2003) i koja je emocionalno vezana za aktere (Lalić, 2018).

Za komentiranje sportskog događaja važna je dobra priprema i poznavanje pojedinog sporta jer nije isto komentirati ekipne i pojedinačne sportove. U ekipnim sportovima poželjno da komentator sve vrijeme govori, dok je u nekim individualnim, na primjer tenisu, poželjna tišina za vrijeme igre (Vasilj, 2014). Ozmo (2021) sportskim komentatorima savjetuje da komentiraju samo ono što gledatelji vide na slici, svaku utakmicu prenose s jednakom pripremom i entuzijazmom te, premda se u nekoj utakmici očekuje pristranost komentatora, treba pronaći balans.

Sportski su prijenosi predvidljivi pa se komentatori mogu pripremiti za komentiranje istražujući podatke o klubu ili igračima kojima mogu privući i zadržati pozornost gledatelja, a istodobno napetost prijenosu daju različiti nepredvidljivi događaji na terenu (Poler Kovačić i Erjavec, 2011). Sportski komentatori opisuju igru, ali iznose i svoja mišljenja o utakmici. Zadaća je sportskoga komentatora za vrijeme izravnog prijenosa sportskog događaja informirati, ali i zabaviti gledatelje tumačeći im što se događa, kako se nešto događa i zašto je to važno (Deninger, 2022). Prijenos sportskih događaja na televiziji, koji isprepliće ton i sliku, trebao bi biti objektivan, no publika prihvaća i subjektivnost komentatora, što može dovesti do neravnoteže u prikazu obje sportske ekipe i utjecati na percepciju gledatelja (Ličen i Doupona Topič, 2008; Desmarais i Bruce, 2010). Stoga će objektivan i nepristran komentator u prijenosu otprilike jednak broj puta spomenuti obje momčadi (Ličen i Doupona Topič, 2008). Subjektivnost i neuravnoteženost u komentiranju očituje se i u nazivanju jedne ekipe „našima”, a druge protivnicima, o čemu u kontekstu odnosa nogometa i politike piše Lalić (2018), a veliki se sportski uspjesi prikazuju kao ponos i uspjeh cijele nacije (Poler Kovačić i Erjavec, 2011). Stanje se na sportskom terenu opisuje i u skladu s osobnim stilom komentatora i njegovim korištenjem stilskih sredstava (Ličen i Doupona Topič, 2008). Zbog informativnosti sportskog prijenosa, koji gledatelj često prati uz još neki posao, važno je češće spominjati rezultate i vrijeme (Ličen i Doupona Topič, 2008). Kao jedan od ključnih nacionalnih sportskih narativa navode se i stereotipi koji se koriste tako da ističu pozitivne strane domaće skupine i negativne strane protivničke skupine, a sportski komentatori oslanjaju na stereotipe kako bi usmjerili masovnu televizijsku publiku prema određenim i ograničenim interpretacijama radnji na terenu (Desmarais i Bruce, 2010).

Jezik i stil u hrvatskom sportskom novinarstvu

Publicistički (medijski) stil, kojim se služe novinari i publicisti u pisanim i audiovizualnim medijima, složeni je funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika (Hudeček i Mihaljević, 2009) i s obzirom na korišteni medij ili žanr dijeli se na podstilove (Vrsaljko, 2011). Taj je stil posredovan medijem i ima funkciju priopćavanja te je usmjeren na primatelja kako bi mu se prenijela poruka i utjecalo na njegovu reakciju (Gojević, 2009). Govoreći o stilu sportskih novinara, možemo istaknuti da se sportski novinari u svakodnevnom radu koriste stilskim figurama jer im one olakšavaju izražavanje, a pridonose dinamičnosti i zanimljivosti teksta. Korištenjem stilskih figura, različitim ritmom, tonom glasa i zanimljivim podacima poruke lakše dopiru do publike i prenose emociju (Ivas, 2004). Specifičnost je sportske

terminologije i korištenje anglizama (Jardas Duvnjak, 2019). Anglizmi su prisutni, a najčešće kada u hrvatskom jeziku ne postoji riječ kojom bi se točno opisao događaj ili stvar u tom kontekstu (na primjer gem, set u tenisu, ring u boksu), no koriste se i kada postoji hrvatska riječ za određenu pojavu – npr. finale umjesto završnica (Jardas Duvnjak, 2019). Za televizijsku su nogometnu reportažu karakteristična informativna, popularizatorska i zabavna funkcija. Informativna funkcija izražava se iznošenjem informacija o igri i sudionicima igre, kao što je često ponavljanje imena i nadimaka igrača, trenera, klubova, stadiona, navođenje statistike (Udier, 2008). Sportska reportaža ima i popularizatorsku funkciju pa se reporter koristi hiperbolama, superlativima i pohvalama. Konativnom funkcijom novinar želi ostvariti dijalog s publikom pa se često koristi vokativima, imperativima i usklikima (dobrodošli, pogledajte...). Metajezična funkcija televizijske nogometne reportaže se „ogleđa u obilju definicija, objašnjenja i citata te općih zaključaka o nogometu i sportu” (Udier, 2008: 3). Udier (2008) kao čestu izdvaja i estetsku funkciju za koju su karakteristične usporedbe, metafore, oksimoroni, metonimije, kontrast, a u sportskim izvještajima i komentarima upotrebljavani frazemi sportske tematike prelijevaju se i u svakodnevni rječnik (Kovačević, 2018). Zatim imaju i ekspresivnu (emotivnu) funkciju kojoj je svojstveno iznošenje subjektivnog stava, korištenje ironije, eufemizama, eksklamativnih rečenica i ocjenjivačkih atributa. Jedna od osnovnih funkcija je i zabavna funkcija koja se nabolje očituje u humorističnim elementima i igri riječi (Udier, 2008). Hiperbolizacija je najdominantnije izražajno sredstvo jer se želi istaknuti važnost i senzacionalnost. Sportski komentatori često koriste hiperbole kako bi pojačali dojam te istaknuli važnost utakmice (Ramirez i Guerrero, 2019). U ovom kontekstu može se podsjetiti na istraživanje provedeno među njemačkim i britanskim komentatorima i gledateljima koje je pokazalo da u trenucima prilike za zgoditak veći učinak na gledatelje ima ton glasa nego riječi koje komentatori izgovaraju (Samłowski i dr., 2018).

Ciljevi, istraživačka pitanja i hipoteze istraživanja

Tema je ovog istraživanja komentiranje sportskih događaja kao posebnog stila televizijskog izvještavanja. Opći je cilj ovog rada istražiti kojim se izražajnim sredstvima koriste komentatori pri izvještavanju, odnosno komentiranju sportskih događaja u televizijskim prijenosima. Specifični su ciljevi istraživanja ispitati zastupljenost funkcija sportskoga novinarstva, govorničkih strategija, figura i sredstava očitosti u komentiranju nogometnih utakmica, kao i postojanje subjektivnosti u izvještavanju te korištenje anglizama i stereotipa. Govorničke strategije su način pristupanja publici kako bi se postigao određeni cilj, a od Škarićevih devet strategija (prema Carović i Sokolić, 2011) za naš su rad posebno važne informiranje i interpretiranje.

Stereotipi se u ovom istraživanju definiraju kao jezični obrasci u sportskom komentiranju kojima se sportašima, sportskim klubovima ili državama iz kojih dolaze pripisuju generalizirane osobine koje se temelje na pojednostavljenim i uvriježenim predodžbama, a ne na postignućima u sportskom natjecanju koje se komentira (Desmarais i Bruce, 2010). U analizi odabranih utakmica stereotipom će se smatrati: generalizacija o skupini (pripisivanje osobina cijelome timu), kada se isti obrazac ponavlja više puta u komentiranju prijenosa, odvajanje od konkretne situacije na terenu (opis sportskog tima ili sportaša nije izravno vezan uz trenutačnu situaciju na terenu, nego se koriste stereotipi), prosudba igre prema identitetu (npr. nacionalnom ili rasnom identitetu, stilu igre određene zemlje, kulturnim značajkama). Anglizmi su riječi koje su preuzete iz engleskoga jezičnog područja (Jardas Duvnjak, 2019), a u radu ih promatramo u kontekstu korištenja kod sportskih komentatora u praćenju nogometne utakmice. Pri tome posebnu pozornost posvećujemo uporabi očitih anglizama (koji su se integrirali u sustav jezika primatelja ili mu već pripadaju), sirovih anglizama (preneseni u hrvatski jezik bez ikakve adaptacije npr. *hat-trick*) (Jardas Duvnjak, 2019: 186) te anglizama koji pripadaju žargonu sportskih komentatora.

Iz navedenih ciljeva istraživanja proizašla su sljedeća istraživačka pitanja:

IP 1: Kojim se izražajnim sredstvima koriste sportski komentatori u komentiranju sportskih događaja u televizijskim prijenosima?

IP 2: Koje su funkcije sportskog novinarstva najzastupljenije u komentarima sportskih komentatora?

IP 3: U kojoj je mjeri prisutna subjektivnost u komentarima sportskih komentatora u praćenju nogometnih utakmica?

IP 4: Kolika je učestalost stereotipa u komentiranju nogometnih utakmica u televizijskom prijenosu?

IP 5: Kolika je učestalost anglizama u komentiranju nogometnih utakmica u televizijskom prijenosu?

Oslanjajući se na izneseni teorijski okvir, kreirali smo hipoteze koje ćemo verificirati istraživanjem:

H1: U komentarima sportskih komentatora prevladava informativna funkcija koja se očituje i čestim spominjanjem igrača, pri čemu se igrače i ostale aktere utakmice najčešće naziva prezimenom.

H2: Hrvatski sportski komentatori izražavaju subjektivnost korištenjem „mi/oni” formulacije u komentiranju utakmica Hrvatske nogometne reprezentacije, dok se ta formulacija ne koristi u komentiranju utakmica Hrvatske nogometne lige.

Metoda i uzorak istraživanja

Kao istraživačka metoda odabrana je analiza sadržaja s kvantitativno-kvalitativnim pristupom koju Milas (2009: 502) definira kao istraživačku tehniku „kojom se na objektivan, sustavan i općenit način kvantitativno opisuje sadržaj nekog aspekta komunikacije”. Analizom sadržaja analiziramo sadržaj poruke, ali s pomoću nje možemo uočiti i obilježja pošiljatelja poruke (Tkalac Verčić i dr., 2014). Analiza može biti kvantitativna, kada se pita što?, koliko? i kako? te prati učestalost odabranih ključnih riječi ili pojmova. Stoga se ta analiza naziva i frekvencijskom (Tkalac Verčić i dr., 2014). Pojedini autori smatraju da analiza sadržaja treba dati precizne brojčane podatke, a drugi se „zadovoljavaju neodređenim izrazima poput ‘više’ ili ‘manje’” (Milas, 2009: 502). U kvalitativnoj analizi sadržaja uočavaju se obilježja sadržaja pitajući se što? i kako? (Tkalac Verčić i dr., 2014), odnosno proučava se i raščlanjuje neki medijski materijal kako bi se uočile osobine ili poruke sadržaja (Lamza Posavec, 2021).

Izvor analize sadržaja bio je videomaterijal, odnosno snimke televizijskih prijenosa odabranih utakmica, a jedinica provedene analize sadržaja nogometna utakmica. U istraživanju je korišten neprobabilistički uzorak izabran prema kriterijima istraživača (Lamza Posavec, 2021: 263). Analizirale su se tri nogometne utakmice, izabrane prema kriteriju gledanosti i atraktivnosti za hrvatsku nogometnu publiku: dvije utakmice Svjetskoga nogometnog prvenstva u Katru 2022. emitirane na Hrvatskoj radio-televiziji na programu HTV2 te jedna utakmica Hrvatskoga nogometnog superkupa iz 2022. emitirana na MAXSport1. Dakle, odabrane su dvije utakmice prikazane na javnom medijskom servisu i jedna koja je prikazana na komercijalnoj televizijskoj, odnosno televizijskoj preko interneta Hrvatskoga telekoma, kako bi se istraživanjem, premda se radi o malom uzorku, uočile moguće sličnosti i razlike u sportskom komentiranju na javnoj i komercijalnoj televizijskoj. Radi se o trima utakmicama visoke gledanosti, od kojih jedna prikazuje hrvatsku reprezentaciju, druga *derbi* između dvaju najvećih hrvatskih nogometnih suparnika, a treća nema nacionalni predznak, ali je riječ o završnici Svjetskoga nogometnog prvenstva, što ih čini prikladnim na temelju postavljenih istraživačkih pitanja za istraživanje stila sportskih komentatora, s osobitim obzirom na istraživanje postojanja stereotipa, subjektivnosti komentatora i korištenja izraza „mi/oni”. Istraživanje se provodilo samo za vrijeme regularnog dijela igre (90 minuta plus sudačka nadoknada), a za potrebe istraživanja načinjeni su transkripti prijenosa svake pojedine utakmice.

Analiza je provedena s pomoću istraživačke matrice koja je sadržavala 15 kategorija. Za svaku utakmicu izrađen je zasebni kodni list. Kategorije istraživačke matrice uključuju: program emitiranja, datum, ime komentatora, aktere utakmice,

trajanje, imenovanje aktera, korištenje stilskim figurama, korištenje uzvicima, korištenje „mi/oni” formulacijom, korištenje tišinom, korištenje informacijama koje nisu izravno vezane za igru, spominjanje rezultata, korištenje stereotipa te korištenje anglizama. Bitno je istaknuti da su kategorije imenovanja, korištenja tišinom, uzvicima, kao i spominjanje rezultata i minutaže analizirane kvantitativno, odnosno izražene su brojkama, te je analizirano i u kojim se situacijama te kategorije koriste. Kvalitativnom analizom analizirali smo kategorije korištenja stilskim figurama, korištenja informacijama koje nisu vezane za igru te korištenje stereotipa i anglizama.

Rezultati istraživanja

Za potrebe istraživanja analizirane su snimke triju utakmica (Tablica 1) u ukupnom trajanju od 297 minuta: dvije sa Svjetskog prvenstva u Katru 2022. (završna utakmica između Francuske i Argentine odigrana 18. prosinca te utakmica za treće mjesto između Hrvatske i Maroka odigrana 17. prosinca) i jedna utakmica Hrvatskoga nogometnog superkupa 2022. (između Hajduka i Dinama odigrana 9. srpnja).

Tablica 1. Opće informacije o analiziranim utakmicama

Table 1 General information about the analyzed matches

	Hrvatska – Maroko	Francuska – Argentina	Dinamo – Hajduk
Program	HRT – HTV 2	HRT – HTV 2	MAXSport 1
Datum	17. prosinca 2022.	18. prosinca 2022.	9. srpnja 2022.
Komentator	Marko Šapit	Luka Petrincec	Saša Marić
Akteri	Hrvatska nogometna reprezentacija Marokanska nogometna reprezentacija	Francuska nogometna reprezentacija Argentinska nogometna reprezentacija	GNK Dinamo Zagreb HNK Hajduk Split
Trajanje	90 minuta + 9 minuta sudačke nadoknade	90 minuta + 7 minuta sudačke nadoknade	90 minuta + 11 minuta sudačke nadoknade

Izvor: Istraživanje autorica

U istraživanju se propitivalo kako komentatori oslovljavaju aktere nogometne utakmice, uključujući igrače, trenere, suce i stožer. Pokazalo se da komentatori aktere utakmice najčešće oslovljavaju prezimenom (Tablica 2). U utakmici Hrvatska – Maroko komentator Šapit ukupno 985 puta oslovljava neku osobu. Od toga četiri

puta ili u 0,4 % slučajeva imenom, 46 puta (4,6 %) imenom i prezimenom, a 935 puta (95 %) samo prezimenom. Nijednu osobu ne oslovljava imenom ili nadimkom. Slično je i u utakmici Francuska – Argentina, gdje komentator Petrincec 972 puta oslovljava aktere, od čega 816 puta (84 %) prezimenom, a 156 puta (16 %) imenom i prezimenom. Nijednu osobu ne oslovljava samo imenom ili nadimkom. Komentator Marić u utakmici između Dinama i Hajduka nešto se manje koristi imenovanjem, ukupno 782 puta. Od toga 744 puta, odnosno u 95,15 % slučajeva, osobu oslovljava prezimenom, a 38 puta (4,85 %) imenom i prezimenom. Nijednu osobu ne oslovljava samo imenom ili nadimkom.

Tablica 2. Imenovanje aktera u analiziranim utakmicama

Table 2 Naming of match participants in analyzed matches

	Hrvatska – Maroko	Francuska – Argentina	Dinamo – Hajduk
Imenom	4 (0,4 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Prezimenom	935 (95 %)	816 (84 %)	744 (95,15 %)
Nadimkom	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Imenom i prezimenom	46 (4,6 %)	156 (16 %)	38 (4,85 %)
Ukupno	985 (100 %)	972 (100 %)	782 (100 %)

Izvor: Istraživanje autorica

Analizom je istraženo i koriste li se komentatori uzvicima prilikom komentiranja nogometnih utakmica. Ni u jednoj od tri analizirane utakmice komentatori se nisu koristili uzvicima kao nepromjenjivim vrstama riječi. Međutim, komentatori u napetim i nenadanim situacijama naglašavaju određene riječi. To se najčešće događa u trenutku kada jedna od ekipa postigne zgoditak ili kada vratar obrani udarac protivničke ekipe. Također dolazi i u situacijama kada igrač promaši dobru priliku. Komentatori rjeđe naglašavaju riječi u trenucima prekršaja, osim kada se radi o nekom većem prekršaju.

Nadalje, proučavalo se koriste li se komentatori formulacijom „mi/oni” pri spominjanju ekipa. Ta je formulacija uočena u utakmici Hrvatska – Maroko, gdje komentator kao „mi/naši” oslovljava Hrvatsku nogometnu reprezentaciju. Brojčano izraženo, komentator Šapit govori u prvom licu množine ili se koristi zamjenicama „mi, naši, naš” 84 puta. Od toga za vrijeme aktivne igre 34 puta (40 %); u trenucima

pogotka ili neposredno nakon pogotka dva puta (2,3 %); u trenucima prekršaja i neposredno nakon prekršaja četiri puta ili u 4,75 % slučajeva; u slučajevima predstavljanja igrača četiri puta (4,75 %) te u drugim slučajevima 39 puta ili ukupno u 46,5 % slučajeva (najčešće u trenucima prekida igre). Ekipu Maroka komentator obično oslovljava kao Marokanci, Maroko, što je uobičajeno u komentiranju tako da se to nije zasebno proučavalo. U 78. minuti komentator reprezentaciju Maroka pet puta oslovljava s oni ili njih.

U drugoj analiziranoj utakmici Francuska – Argentina uočeno je da komentator Petrincec dva puta koristi formulaciju „mi/naši” kada spominje utakmicu Hrvatske i Francuske u finalu Svjetskog prvenstva u Rusiji 2018. te kada spominje hrvatskog vratara Dominika Livakovića. U trećoj utakmici između Dinama i Hajduka ne koristi se formulacija „mi/oni”.

U istraživanju se analiziralo i dolazi li do tišine u tijeku komentiranja i u kojim slučajevima (Tablica 3). Kao tišina okarakteriziran je izostanak govora dulji od četiri sekunde. U sve tri utakmice uočeno je korištenje tišine. U utakmici Hrvatska – Maroko do tišine dolazi u 67 situacija: za vrijeme aktivne igre (napad/obrana) 34 puta odnosno u 50,7 % slučajeva; u vrijeme prekida (kada je lopta izvan igrališta, slobodan udarac, udarac iz kuta...) 30 puta (44,7 %); u trenutku prekršaja ili neposredno nakon prekršaja dva puta (3 %) te u trenutku pogotka ili neposredno nakon pogotka jedanput (1,6 %).

Slična je situacija i u utakmici između Francuske i Argentine, gdje se komentator tišinom koristi u 77 slučajeva od čega: za vrijeme aktivne igre 19 puta ili u 24,6 % slučajeva, dva puta u trenutku pogotka (2,7 %) ili neposredno nakon pogotka te 56 puta (72,7 %) u slučaju prekida igre. Također, u utakmici između Dinama i Hajduka dolazi do tišine u 87 slučajeva, ali samo u dvije situacije: za vrijeme aktivne igre 30 puta (34,5 %) te za vrijeme prekida 57 puta odnosno u 65,5 % slučajeva.

U analizi se proučavalo i koliko puta tijekom prijenosa komentator spominje dvije važne stavke svake utakmice: vrijeme/minutaža i rezultat (Tablica 4). U komentiranju utakmice Hrvatska – Maroko uočeno je da se obje stavke spominju povremeno: rezultat se spominje šest puta, a vrijeme 13 puta. U utakmici između Francuske i Argentine komentator češće spominje obje stavke, što se može okarakterizirati kao često: rezultat se spominje 20 puta, a vrijeme 23 puta. U utakmici je između Dinama i Hajduka podijeljeno; rezultat se spominje povremeno, odnosno pet puta tijekom igre, dok se vrijeme spominje često, odnosno 37 puta.

Važno je, temeljeći se na teorijskom okviru i odgovarajući na istraživačka pitanja, istaknuti još nekoliko elemenata koji se pojavljuju u komentiranju sportskih događaja, a koji se ponavljaju u svima trima analiziranim utakmicama. Bitno mje-

Tablica 3. Koliko se komentatori koriste tišinom u komentiranju utakmica?

Table 3 The extent to which commentators use silence in match commentary?

	Hrvatska – Maroko	Francuska – Argentina	Dinamo – Hajduk
aktivna igre (napad/ obrana)	34 (50,7 %)	19 (24,6 %)	30 (34,5 %)
pogodak (ili neposredno nakon pogotka)	1 (1,6 %)	2 (2,7 %)	0 (0 %)-
prekršaj (ili neposredno nakon prekršaja)	2 (3%)	0 (0 %)	0 (0 %)
prekid (slobodan udarac, out, sudačke odluke...)	30 (44,7 %)	56 (72,7 %)	57 (65,5 %)
drugo	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
komentator se ne koristi tišinom	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
ne može se odrediti	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Ukupno	67 (100 %)	77 (100 %)	87 (100 %)

Izvor: Istraživanje autorica

Tablica 4. Spominjanje rezultata i vremena u komentiranju analiziranih nogometnih utakmica

Table 4 Mentioning the score and time in the commentary of the analysed football matches

	Hrvatska – Maroko	Francuska – Argentina	Dinamo – Hajduk
Rezultat	6	20	5
Vrijeme/minutaža	13	23	37

Izvor: Istraživanje autorica

sto zauzimaju stilske figure kojima se komentatori koriste pri opisivanju onoga što se događa na terenu ili opisivanju pojedinih aktera utakmice i njihova djelovanja. Premda uporaba stilskih figura u komentiranju sportskih događaja zaslužuje zaseb-

no istraživanje, ovdje se navode one koje se ponavljaju u trima analiziranim utakmicama. Kvalitativnom analizom uočeno je da se komentatori najčešće koriste epitetima (kada opisuju igrače i ekipe i samu igru: „opasni, borbeni Argentinci” – Petrinec, „nezaposleni Emilio Martinez” – Petrinec, „efikasne utakmice” – Šapit, „briljantna ljevica” – Marić i slično). Potom se često koriste i metonimijom (kada ekipe i igrače općenito nazivaju imenom države iz koje dolaze – „Hrvatska”, „Maroko”, „Argentina”; za Dinamo se koristi i izraz „Zagrepečani” – Marić; za hrvatsku karakteristični naziv „Vatreni”, a za Francusku „Trikolori”). Za stručni stožer ekipe često se upotrebljava naziv klupa: „naša klupa” (Šapit), „francuska klupa” (Petrinec). Uočena je još i upotreba hiperbole (npr. koncentracija talenta na apsolutno maksimalnoj mogućoj razini – Petrinec), metafore (na poluvremenu požutio Enzo Fernandez – Petrinec) i usporedbe (kao osice pritišću Francuze De Paul, Enzo Fernandez, Alvarez, Mac Allister – Petrinec).

Još su dvije kategorije bile obuhvaćene kvalitativnom analizom: stereotipi i anglizmi (Jardas Duvnjak, 2019: 187). U provedenom istraživanju nije uočeno korištenje stereotipa ni u jednoj utakmici, posebno ne onih povezanih s rasom ili nacionalnošću. Kada je riječ o anglizmima, nije uočen značajniji rezultat osim korištenja riječi kao što su *dress*, *gol* za pogodak i *out* kada je lopta izvan terena, što je dio uobičajenog žargona sportskih novinara.

Rasprava

Sportski se komentatori, s obzirom na to da sportsko izvještavanje ima i popularizatorsku funkciju (Udier, 2008), često služe hiperbolama i superlativima kako bi istaknuli važnost natjecanja, a prema istraživanju koje su proveli Ramirez i Guerrero (2019) hiperbola je najčešće korištena stilska figura. U našem istraživanju na uzorku triju nogometnih utakmica, dvije s međunarodnim i jedne s nacionalnim značajem, pokazalo se da su trojica komentatora (dvojica s javnoga televizijskog servisa i jedan s komercijalne televizije) najčešće u opisu igre i igrača koristili epite i metonimiju. Nadalje, u istraživanju se analizirala i upotreba uzvika. Ni u jednoj od tri analizirane utakmice komentatori se nisu koristili uzvicima kao nepromjenjivim vrstama riječi. Uzvicima, kao glasno istaknutim riječima kojima se izražavaju osjećaji (Uzvik. Hrvatska enciklopedija), komentatori su se često služili u napetim situacijama, a posebno u slučaju zgoditka i promašene prilike. Korištenjem uzvika u ovim određenim situacijama komentator ističe da se na terenu događa nešto bitno. Komentatori nastoje tako prenijeti emociju (Zgrabljic Rotar, 2023), ali i ostvariti dijalog s televizijskom publikom (Udier, 2008). Uzvici, kao glasno istaknute riječi, posebno su bili upadljivi u Šapitovu komentiranju utakmice Hrvatska – Maroko

kada zgoditak postigne hrvatska reprezentacija, odnosno ekipa koju komentator smatra „našom”. U ovom kontekstu može se podsjetiti na istraživanje provedeno među njemačkim i britanskim komentatorima i gledateljima koje je pokazalo da u trenucima prilike za zgoditak veći učinak na gledatelje ima ton glasa nego riječi koje komentatori izgovaraju (Samłowski i dr., 2018).

Među obilježjima komentiranja je i tišina kojom se komentatori često koriste. Vasilj (2014) ističe da se tišina više koristi u komentiranju individualnih sportova kada je potrebna koncentracija. U našem istraživanju Šapit govor prekida 67 puta, Petrinec 77, a Marić 87. Vrijeme tišine traje od četiri sekunde pa više, no može se istaknuti da najduže tišine koristi prvi analizirani komentator utakmice Hrvatska – Maroko na HTV 2 (do 30 sekundi, najčešće dok se na terenu odvija lagana igra). Treba istaknuti da do tišine većinom dolazi u slučaju prekida igre dok se čeka nastavak ili odluka suca, a tišina pridonosi dramatičnosti utakmice. U analizi je propitivano i služe li se komentatori informacijama koje nisu vezane za trenutačnu igru. Uočili smo da se komentatori često koriste informacijama o akterima utakmice, informacijama vezanim za ekipe koje sudjeluju, kao i informacijama o natjecanju na kojem sudjeluju. Na primjer, u utakmici između Francuske i Argentine komentator HTV-a 2 Luka Petrinec navodi kako Messi „ima 26 utakmica na Svjetskim prvenstvima. Postao je rekorder kao igrač s najviše nastupa na prvenstvu”. Komentator kao informaciju navodi kako Francuska reprezentacija ima probleme s ozljedama. Kao zanimljivost ističe da je otac Marcusa Thurama igrao „u finalu 1998. kada su Francuzi došli do prvog naslova”. U utakmici Hrvatske i Maroka komentator s HTV-a 2 Marko Šapit također prenosi zanimljivosti, pa tako kaže za Hrvatsku reprezentaciju kako „naši uporno kreću sa zaostatkom i minusom”, a za Maroko da je „jak protivnik” koji je tek „protiv Francuske primio gol”. Donosi informacije o igračima, pa za Stanišića kaže kako ima „osam nastupa za reprezentaciju”. U utakmici Dinama i Hajduka komentator na MAXSport1 Saša Marić donosi najviše informacija o akterima utakmice. Tako Marić navodi da je Karlo Sentić „vrsni vratar koji je bio u Varaždinu”, da je Melnjak „odigrao sjajnu utakmicu protiv Rijeke u finalu Kupa”, da je Josip Drmić „veliko pojačanje za Dinamo u ovoj sezoni” itd. Ovi su nalazi u skladu s zaključcima Deningera (2022) da prijenos sportskih događaja, osim informativne, ima i zabavnu funkciju, pri čemu komentator nudi niz podataka i zanimljivosti o igračima i momčadima.

Kada je riječ o oslovljavanju aktera nogometne utakmicu, treba istaknuti da je to jedan od dijelova komentiranja. Kako donosi Udier (2008), u čestom ponavljanju imena i nadimaka igrača i trenera ogleda se i informativna funkcija nogometne reportaže stoga se analizom željelo utvrditi ponavljanje tog obrasca u komentiranju odabrane nogometne utakmice. Rezultati našeg istraživanja pokazali su da komen-

tatori igrače, trenere, stožer i suca najčešće (u više od 90 % slučajeva u prosjeku tri utakmice) oslovljavaju samo prezimenom. Uočeno je da se komentatori pri oslovljavanju aktera koriste i njihovom pozicijom ili funkcijom, što je najčešće izraženo pri oslovljavanju vratara i sudaca. Osim toga, punim imenom i prezimenom češće se naziva strane igrače nego hrvatske. Također, oslovljavanje punim imenom i prezimenom koristi se i u određenim napetim ili zanimljivim situacijama poput pogotka ili dobre prilike. U imenovanju igrača prema provedenom istraživanju nema bitnih razlika među trojicom komentatora.

Uloga sportskoga komentatora je i komentirati, ali i informirati o onome što se događa na terenu. Ličen i Doupona Topić (2008) upozoravaju da je važno češće spominjati rezultate i vrijeme jer se televizija često prati uz obavljanje nekog drugog posla pa je gledatelje bitno podsjećati na te informacije. U analizi ovih triju utakmica nijedan komentator ne spominje jednako ove dvije kategorije. Dok Marko Šapit, komentator prve utakmice i rezultat i vrijeme spominje povremeno, Luka Petrinec obje stavke spominje često, a Saša Marić vrijeme spominje često, dok rezultat samo povremeno. Važno je istaknuti da komentatori vrijeme spominju u trenutku postizanja zgođitka. Također, tada napominju i koji je trenutačni ukupni rezultat. Tijekom igre spominjanje vremena i rezultata ne veže se za neke specifične situacije, nego kako bi informirali, odnosno podsjetili gledatelje na trenutačnu situaciju.

Vasilj (2014) ističe kako je bitno ne iznositi previše informacija s terena jer gledatelj također vidi sliku. Stoga, nadovezujući se na ulogu informativnosti sportskoga komentiranja, proučavalo se i koriste li se komentatori informacijama koje nisu vezane za trenutačnu igru. U svim trima analiziranim utakmicama uočeno je da komentatori koriste takve informacije. Najčešće su to podaci vezani za aktere utakmice (informacije o igračima, trenerima i drugim članovima stožera i sucima) pa komentator detaljnije predstavlja biografiju nekog igrača, gdje i kada je igrao, iznosi njegov doprinos reprezentaciji, statistike vezane uz nastupe za reprezentaciju ili klub. Potom, komentator iznosi i informacije o ekipama – kako su igrači odigrali posljednje utakmice, povijesne informacije vezane za ekipe, kakve su rezultate zabilježili na dosadašnjim natjecanjima, statistike vezane uz obje ekipe i njihove susrete. Komentatori se koriste i informacijama o samom natjecanju, što je posebno vidljivo u utakmicama Svjetskog prvenstva, kada komentator iznosi neke karakteristike i statistike vezane za određene dionice natjecanja. Kada su u pitanju opće zanimljive informacije, komentatori se u trima analiziranim utakmicama rijetko njima koriste, a najčešće se odnose na gledatelje.

Provedeno istraživanje pokazalo je da komentiranje hrvatskih sportskih komentatora ima informativnu funkciju jer se učestalo spominju akteri utakmice, nazivajući ih pri tome najviše neutralno prezimenom, navode se vrijeme (češće) i rezultat (po-

vremeno) te statistički podaci i ostale informacije o igračima, momčadima i odigranim utakmicama. Komentatori od govorničkih strategija koriste informiranje i interpretiranje, a od sredstava očitosti primjere i podatke. Dobivenim rezultatima potvrdili smo prvu hipotezu da u komentarima triju analiziranih utakmica prevladava informativna funkcija koja se očituje i čestim spominjanjem aktera utakmice, pri čemu ih se najčešće naziva prezimenom. Uz informativnu, komentari u praćenju analiziranih utakmica imali su i estetsku (uporaba epiteta, metafora, metonimije i sl.) te konativnu funkciju (Udier, 2008) jer se korištenjem uzvika kao naglašenih riječi ostvaruje dijalog s publikom.

Oslanjajući se na tvrdnje iz istraživanja Ličen i Doupona Topič (2008) da komentatori publiku usmjeravaju jednom zajedničkom krugu nazivajući jedne „našima”, a druge protivnicama, te navodima da se sportski uspjesi često prikazuju kao nacionalni uspjesi (Lalić, 2018), analizirano je koriste li se hrvatski komentatori formulacijom „mi/oni”. Analiza je pokazala da se u utakmici između Hrvatske i Maroka 84 puta hrvatsku reprezentaciju ili hrvatske nogometaše naziva našima ili se govori u prvom licu množine. Ekipe Maroka u tom se slučaju smatra protivnicima, te ih komentator Šapit naziva Marokancima ili Marokom, a pet puta ih oslovljava s „oni”. U utakmici između Francuske i Argentine Luka Petrincec dva se puta koristi formulacijom „mi/naši” kada spominje informacije vezane uz hrvatsku reprezentaciju, dok se u domaćoj utakmici između Hajduka i Dinama ta formulacija ne upotrebljava. Time je potvrđena druga hipoteza da se „komentatori izražavaju subjektivnost korištenjem ‘mi/oni’ formulacije u komentiranju utakmica Hrvatske nogometne reprezentacije, dok se ta formulacija ne koristi u komentiranju utakmica Hrvatske nogometne lige”.

Istraživanjem su obuhvaćeni i stereotipi i anglizmi. Desmarais i Bruce (2010) istaknuli su da se komentatori koriste stereotipima da bi učvrstili značenje slika i lakše usmjerili publiku prema onome što žele postići. Posebno su naglasili da se komentatori na stereotipe oslanjaju na međunarodnim događanjima kada se ističu pozitivne osobine nacionalne momčadi, a ističu negativne osobine suparnika. Stereotipi u komentiranju povezani su s prosudbama koje nisu vezane uz utakmicu koja se komentira, nego uz nacionalni ili rasni identitet momčadi ili igrača. U istraživanju koje smo proveli nismo uočili korištenje stereotipa ni u jednoj utakmici. Također, istraživanje nije potvrdilo značajnije korištenje anglizama koji bi bili izvan nogometnoga sportskog žargona, odnosno anglizama koji su već integrirani u hrvatski jezik (derbi, gol, finale, dres). Obje ove kategorije, smatramo, bilo bi dobro istražiti na većem broju jedinica analize, posebno međunarodnih nogometnih utakmica, kako bi se dobio točniji rezultat budući da neki autori (McCarthy i dr., 2003; Desmarais i Bruce 2010; Jardas Duvnjak, 2019) te kategorije ističu kao svojstvene izvještavanju o nogometu.

Zaključak

U radu je fokus stavljen na prijenose nogometnih utakmica na televiziji, a televizijski je prijenos sportskih događaja nezamisliv bez komentatora o kojima, unatoč tomu, nedostaje istraživanja. Stoga su u središtu istraživanja bili sportski komentatori, njihova uloga i stil rada, a provedenim istraživanjem odgovoreno je na istraživačka pitanja i potvrđene su obje polazne hipoteze. Istraživanjem je utvrđeno da se komentatori pri oslovljavanju aktera najčešće koriste njihovim prezimenom čime postižu objektivnost i informativnost. Spominjanjem statističkih i biografskih podataka o igračima ili klubu dodatno informiraju publiku, a spominjanjem informacija o akterima koje nisu vezane za igru na terenu doprinose informativnosti i zanimljivosti televizijskog prijenosa nogometne utakmice. Ti nalazi potvrđuju da je najzastupljenija funkcija u komentarima analiziranih sportskih komentatora informiranje. Također je utvrđeno da se komentatori koriste „mi/oni” formulacijom, koja izražava subjektivnost, isključivo pri spominjanju Hrvatske nogometne reprezentacije i tako usmjeravaju i emocionalno povezuju publiku. U komentiranju, pokazalo se, važan su element stilske figure koje su u službi narativnosti, pri čemu analizirani komentatori najviše koriste epitete i metonimiju, te uzvici kao naglašene riječi u emocionalno intenzivnim trenucima kojima se dodatno ističe dramatičnost igre, posebno kod prilika za zgoditak ili u propuštenim prilikama. Različito korištenje tišine u komentiranju u analiziranim nogometnim utakmicama upućuje i na različite stilove komentiranja sportskih prijenosa analizom obuhvaćenih sportskih novinara. U istraživanju nije potvrđeno korištenje stereotipa, no s obzirom na navode, posebno iz inozemne literature, o njihovoj prisutnosti u sportskom izvještavanju uočava se da bi ih trebalo dodatno istražiti u nekom budućem i opsežnijem istraživanju, primjerice o komentiranju nogometnih utakmica Svjetskoga nogometnog prvenstva 2026. U tom kontekstu moglo bi se analizirati i kako sportski komentatori reagiraju na negativne (npr. nacionalističke, ideološke, rasističke) reakcije publike na tribinama. Zaključno, ovaj rad, unatoč malom uzorku analize, može biti prinos boljem shvaćanju uloge komentatora u izravnim prijenosima u sportskom novinarstvu, kao i polazište za daljnja istraživanja o specifičnosti novinarskog stila sportskih komentatora.

LITERATURA

- Beck, D. i L. Bosshart, L. (2003) "Sports and Media", *Communication Research Trends*, 22 (4), 10–15.
- Bird, S. V. (2003) Sports reporting. U: D. H. Johnston (ur.): *Encyclopedia of International Media and Communications*, New York: Elsevier Inc, 275–284. doi: 10.1016/B0-12-387670-2/00337-X.
- Bjelajac, S. (2006) *Sport i društvo*. Split: Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti i kineziologije Sveučilišta u Splitu. ISBN 9789537595074
- Carović, I. i N. Sokolić (2011) Prijenos sportskog događaja – elementi različitih diskursa. U: V. Karabalić, M. Aleksa Varga i L. Pon, (ur.): *Diskurs i dijalog. Teorija, metode i primjene*. Osijek: HDPL. 159–174.
- Delić, Mladen. *Leksikon HRT-a, mrežno izdanje*, dostupno na <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon?s=d>, preuzeto 10. 12. 2025.
- Deninger, D. (2022). *Live Sports Media. The What, How and Why of Spots Broadcasting*. London: Routledge. doi: 10.4324/9781003165590.
- Desmarais, F. i T. Bruce (2010) "The power of stereotypes: Anchoring images through language in live sports broadcasts", *Journal of Language and Social Psychology*, 29 (3), 338–362.
- FIFA World Cup Qatar (2022) Global Engagement & Audience Report (Executive summary), *INSIDEFIFA*, <https://inside.fifa.com/tournament-organisation/audience-reports/qatar-2022>, preuzeto 29. 1. 2026.
- Gojević, M. (2009) "Publicistički stil", *Hrvatistika*, 3 (3), 23–30.
- Hudeček, L. i M. Mihaljević (2009) *Jezik medija, publicistički funkcionalni stil*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada. ISBN 9789531691628
- Ivas, I. (2004) "Tropi u novinskim naslovima", *Medijska istraživanja*, 10 (2), 9–34.
- Jardas Duvnjak, I. (2019) „Anglicizmi u sportskoj terminologiji u hrvatskom jeziku”, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, 13 (1–2), 185–194.
- Kovačević, B. (2018) "Nogomet i frazeologija", *Hrvatski jezik*, 5 (3), 23–27.
- Kunert, J. i P. Kuni (2023) "Tension between Journalistic and Entertainment Values in Live Soccer TV Commentary: The Commentator's Perspective", *Journalism and Media*, 4 (2), 631–647. doi: 10.3390/journalmedia4020040.
- Lalić, D. (2018) *Nogomet i politika. Povijest i suvremenost međudnosa u Hrvatskoj*. Zagreb: Fraktura. ISBN 9789532669299
- Lamza Posavec, V. (2021) *Metodologija društvenih istraživanja: temeljni uvidi*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar. ISBN 9789537964757

- Lee, M., Kim, D., Williams, A. S. i P. A. Pedersen (2016) "Investigating the Role of Sports Commentary: An Analysis of Media-Consumption Behavior and Programmatic Quality and Satisfaction", *Journal of Sports Media*, 11 (1), 145–167. doi: 10.1353/jsm.2016.0001
- Letica, Z. (2003) *Televizijsko novinarstvo: temelji profesionalizma*. Zagreb: Disput. ISBN 9536770407
- Ličen, S. i M. Doupona Topič (2008) "The imbalance of commentators' discourse during a televised basketball match", *Kinesiology*, 40 (1), 61–68.
- Malović, S. (2005). *Osnove novinarstva*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga. ISBN 9532122303
- Matković, D. (2019). *Televizijski program. Proizvodnja, dobavljači, žanrovi*. Zagreb: Školska knjiga. ISBN 9789530600829
- McCarthy, D., Jones, R. L. i P. Potrac (2003) "Constructing Images and Interpreting Realities: The Case of the Black Soccer Player on Television", *International Review for the Sociology of Sport*, 38 (2), 217–238. doi: 10.1177/1012690203038002005.
- Milas, G. (2009) *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap. ISBN 9789531912839
- Ozmo, S. (2021) *Sportsko novinarstvo*. Novi Sad: Jež izdavaštvo. ISBN 9788681972014
- Perišin, T. (2010) "Javljanje uživo u informativnoj televizijskoj emisiji kao faktor (ne) vjerodostojnosti", *Medijske studije*, 1 (1–2), 123–134.
- Poler Kovačić, M. i K. Erjavec (2011). *Uvod v novinarstvo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. ISBN 9789612354251
- Rodek, J. (2018) "Sport i mediji", *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 67 (1), 108–121.
- Ramirez, S. Q. i B. A. H. Guerrero (2019) "Hyperboles in football narrations: Syntactic-semantic and discourse characteristics", *Langua y Habla*, 23, 339–359.
- Samlowski, B., Kern, F. i J. Trouvain (2018) Perception of suspense in live football commentaries from German and British perspectives. U: *Proceedings of the International Conference on Speech Prosody*, 40–44. doi: 10.21437/SpeechProsody.2018-8
- Scherman, A. i C. Mellado (2019). "La performance periodística en la cobertura deportiva: un estudio comparado de televisión, radio, prensa impresa y medios online en Chile", *Palabra Clave*, 22 (3), e2238. doi: 10.5294/pacla.2019.22.3.8
- Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D., i N. Pološki Vokić (2014) *Priručnik za metodologiju istraživanja u društvenim djelatnostima*. Zagreb: M.E.P. ISBN: 978-953-6807-53-6
- Udier, S. L. (2008) Jezik hrvatske televizijske nogometne reportaže. *Zagrebačka slavistička škola*, dostupno na: <https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1841&naslov=jezik-hrvatske-televizijske-nogometne-reportaže>, preuzeto 10. 1. 2026.

- Uzvik. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025*, dostupno na <https://www.enciklopedija.hr/clanak/uzvik>, preuzeto 10. 1. 2026.
- Vasilj, M. (2014) *Sportsko novinarstvo*. Zagreb, Sarajevo, Mostar: Synopsis. ISBN: 9789537968106
- Vrsaljko, S. (2011) “Pregled suodnosa razgovornoga stila i slobodnijih žanrova novinarsko-publicističkoga stila (na primjeru ekspresivnosti izraza)”, *Magistra Iadertina*, 6 (1), 117–124.
- Zgrabljčić, N. (2002) “Govor na radiju: analiza duhovitosti, poetičnosti i afektivnosti novinara hrvatskoga radija”, *Govor*, 19 (1), 45–64.
- Zgrabljčić Rotar, N. (2020) Masovni mediji i digitalna kultura. U: N. Zgrabljčić Rotar (ur.): *Digitalno doba. Masovni mediji i digitalna kultura*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk. str. 19–46
- Zgrabljčić Rotar, N. (2023) *Uvod u medije i medijsku pismenost*. Zagreb: Leykam international d.o.o. ISBN 9789533401454

Stylistic Features of Sports Commentators: The Case of Football Match Commentary

Magdalena Bilkić Barić
Suzana Peran

ABSTRACT

Starting from the specific characteristics of sports journalism and the popularity of live television broadcasts of sporting events, this paper examines the expressive and stylistic devices used by commentators in televised sports coverage. In addition to its informative role, sports reporting also performs interpretative and entertainment functions, shaping viewers' understanding and experience of sporting events. Live television broadcasts constitute an essential component of television programming, providing audiences with a sense of authenticity and participation. Using content analysis, the study examines commentaries from two matches of the 2022 FIFA World Cup and one match from the Croatian national football league. The findings show that commentators most frequently refer to players by their surnames, regularly employing the "we / they" distinction when discussing the Croatian national football team, and frequently incorporate periods of silence and supplementary commentary unrelated to the immediate course of play. The findings further indicate the presence of stereotypes and anglicisms in sports commentary.

Keywords: live television broadcast, media, sport, sports commentator, sports journalism